

efter 24 **r** ett malteserkors. I verkligheten finns där bara ett vanligt kryss som sk. 25 **h** är säker. R. 26 har en liten fördjupning tvärs över bst, men ingen bst synes, troligen **i**. Av de följande två runorna finnas endast svaga spår. Ristningsytan är här svårt vittrad. R. 28 kan möjligen vara **n**, **t** eller **l**, men allt är mycket osäkert. Vid platsen för ev. **t**-bistavar finnas tydliga vittringsskador. Sk efter 32 **n** är mycket otydligt. — Av tidigare läsningar har B 944 8 **i**, 24 **r**, 27–28 **nt** (Liljegren följer *Bautil*, men r. 1 läses **p**); Hilfeling: 1 **p**, 6 **ra**, r. 22–29 olästa, 30 **r**, r. 33–34 olästa, sk i form av ett kors före r. 1, övriga sk i form av en punkt; Sæve: 8 **i**, 17–19 **ese** × **i**, r. 26–29 olästa, intet sk efter 32 **n**. Torins läsning överensstämmer helt med den här ovan meddelade.

Inskriftens första namn är med all sannolikhet *Broðir* med omkastade **r**- och **u**-runor. Namnet är ursprungligen östnordiskt med talrika belägg i medeltida litteratur. Det förekommer även i några andra runinskrifter, de flesta på stenar i Skåne och på Bornholm.

Det andra namnet läses av Hadorph **hinto**, likaså av Wrangel 1742. Huruvida denna läsning grundar sig på tydligare runspår i den nu hårt vittrade ytan, vet man icke, men det är knappast troligt; i varje fall har C. G. G. Hilfeling 1788 avstått från en bestämning av runorna ifråga. I klart medvetande om att de tre mellersta runorna i namnet äro mycket osäkra men tydligen förlitande sig på de äldre teckningarna har H. Jungner föreslagit en tolkning *Hændi*(?). Ett sådant namn är emellertid icke tidigare känt. Bortsett från teckningarnas tvivelaktiga vittnesbörd kunde man enligt mitt förmenande med större fog gissa på exempelvis *Hialli*, som tillhör det kända namnförrådet. En exakt tolkning kan emellertid icke utvinnas med mellanpartiets osäkra runspår som underlag.

En ortstradition, som knutits till stenen och i flera av källskrifterna antytts, relateras av Wrangel. Med de reflektioner han själv tillfogar utgör den en tacknämlig liten kulturbild från det gryende upplysningstidevarvets första dagar. »Af denne stenen mærkte iag huru tokig folkets Tradition kan vara, en gammal Torpare som bodde ey långt derifrån, sade at en Konung som hette Rundske skulle liggia där begrafwen, att stenen nämdes än efter honom Runske sten; han sade om någon kunde läsa det som på stenen är ritadt skulle man finna det så wara. Iag läste för honom innehållet men han blef ändå wid den tankan i hwilken hans Fader honom derom lämnat.»

91. Högstena sn, kyrkogården. Nu i Skara museum.

Pl. 72.

Litteratur: T 73 (med tolkning av S. Bugge). Kyrkoinventarium 1829 (ATA); K. E. Sahlström m.fl., Gudhems härads fornminnen (1932), s. 230; O. Sjögren, Sverige 4 (1933), s. 390; S. Gardell, Gravmonument från Sveriges medeltid 1 (1937, rev. 1945), nr 676.

Äldre avbildningar: S. Welin, tuschteckning (VFA), träsnitt (i T 73); Gardell a.a. 2 (1937, rev. 1946), s. 44.

Denna runristade gravsten förvaras nu i Skara museum.

Stenen finns omnämnd i kyrkoinventariet för Högstena 1829 sålunda: »Runstenar finnas 2:ne ... Den andre, liggande utanför södra kyrkväggen, består af Sandsten, hvilken undre Sida är platt, men den öfra afkantad, midtpå upphögd, sluttande åt Sidorna. Bokstäfverne äro nu mer oläslige.» På K. Torins tid låg den alltså på kyrkogården. Sedermera flyttades den till Edåsa kyrkomuseum, innan den slutligen hamnade i Skara museums samlingar. Då tolkningen av inskriften föreföll Torin vanskelig, hänvände han sig till S. Bugge, vilkens läsning och uttydning han sedan i *Vestergötlands runinskrifter* framför.

Sandsten. Längd 1,53 m., bredd 0,67 m. Stenen är något skadad vid huvudändan. Inskriften är anbragt på den välvda stenens krön på ömse sidor om en upphöjd list (vittrad repstav?). Mot stenens sidor begränsas inskriften av sinsemellan parallella, grunda skulptörpränder.

Inskrift:

- **eidir** : **au** : **bārne** : **do** : **kona** | **andræsa** : **præst** :

[H]eiðr(?). Af barne do kona Andresa præst[s].

»Hed(?). I barnsäng dog Andreas prästs hustru.»

Till läsningen: R. 1 har förlorat övre delen i brottkanten. Endast nedre hälften av en hst och en lång bst, som går snett nedåt åt höger, är bevarad. Runan kan ha varit **n** eller **h**. R. 2 har något över mitten en punkt i hst, som möjligen är huggen. Ovanför hst, något t.v. finnas liksom dubbla, tvåsidiga **t**-bistavar, men de sitta för högt för att kunna anses ingå i runan. 3 **i** är säker. 4 **d** utgöres av en **t**-runa med ett kort, rakt tvärgående streck på mitten, som förefaller att vara hugget. Två mindre fördjupningar efter 4 **d**, av Jungner tveksamt uppfattade som sk, äro icke huggna. 5 **i** är icke stungen. Efter 6 **r**, tydlig, följer ett sk bestående av två långsträckta, horisontella små streck. 7–8 **au** äro säkra. Sk efter 8 **u** är säkert. Därefter finnas inga säkra spår av ristning före 9 **b**, som är säker. **a**-bst i binderunan 10 är mycket osäker. 11 **n** är säker, likaså 12 **e**. Efter 14 **o** finnas fyra fördjupningar, varav den mellersta troligen utgör sk. I 23 **æ** finnas i bst:s ändar två tydliga punkter. I sk efter 25 **a** är övre punkten mycket osäker. I 26 **p** är punkten i nedre bst tydlig, i den övre synes icke spår av punktering.

För Bugges läsning redogöres utförligt hos Torin. Resultatet är följande: **n --- : er : au : þarna : do : koan : a -- andræsa : præst :** »Begyndelsen af Indskriften kan jeg ikke med Sikkerhed tolke», säger Bugge, men fortsättningen uttrycker han så: ... *da Aubærna døde Hustru til A ... til Andres Præst*. Under hänvisning till Vg 129, vilkens r. 46–73 han läser **præsp falk tþis : boþ ar þtū · sa : at tþum**, skulle emellertid början av Vg 91 enligt Bugge kunna förmodas vara **n bod er**. »*bod* 'Hytte' maatte da ogsaa her betegne Graven. Hvis dette er rigtigt, maa der til venstre for **n** mangle flere Runer. Jeg tør ikke afgjøre, om der skal udfyldes [**fa** **mi**] **n boþ** 'min Hytte dannede et Skulested' eller lignende. I dette Tilfælde vilde Graven tale. Hvis der mangler noget i øverste Linje, er det sandsynligt at der ogsaa mangler noget først i anden Linje.» En annan detalj i tolkningen kommenterar Bugge så: »Det Ord, der har fulgt umiddelbart efter **koan** 'Hustru' og som har begyndt med **a**, har snarest været Ægtemandens Navn i Genitiv. Den Afdøde har sandsynlig været betegnet som Hustru til A ..., (der var Søn) af 'Andres Præst' eller ogsaa som 'Hustru til A ... (og Datter af) Andres Præst'.»

H. Jungner har i det skadade partiet mellan 8 **u** och 9 **b** trott sig finna spår av en **a**-runa eller möjligen binderuna **af**. Han läser inskriftens början **neid : ir : au : a** (el. **af**) **barne** ... Han tolkar — dock med en viss tveksamhet — sina 8 första runor: »Nedlagd (av döden) är Ö.» Beträffande det tidigare okända namnet Ø hänvisar han till det på Sö 338 och några uppländska runstenar (U 78, 142, 307, 377, 384) förekommande *Kætily*. Runföljden **neid** härleder han ur ett **hnaigian* 'komma att niga'. Jungners anteckningar innehålla även en annan tolkning för r. 1–6, nämligen som en verbform *heitir*, men endast i förbigående och utan närmare kommentar. Förslaget är rent formellt rimligt. Subjektsordet är dock icke, som Jungner tänkt sig, r. 7–8 **au** utan i så fall ett nu förlorat namn vid inskriftens början. Uttrycket är dessutom mycket sällsynt i runskrift (jfr dock Vg 138).

Inskriften kan vara fullständig med endast övre delen av första runan bortslagen. S. Gardell anser dock, att stenen å mittfasen haft ett fullständigt stavkors och att de båda runradernas början gått förlorad. R. 7–30 bilda en fullständig sats, *af barne do kona Andresa præsts*. Innehållet bör vara detta, att den döda som gravlagts under stenen är hustru till en präst, Andreas, och att hon har dött i barnsäng. Uttrycket *doia af barni* förekommer i äldre och yngre västgöotalagens giftermålsbalk. Vad som närmast saknas i gravskriften är den döda kvinnans namn. Detta skulle man alltså helst vilja se helt eller delvis uttryckt i inskriftens sex första runor. R. 1 är icke med visshet bestämd, och r. 2 är osäker. Utgår man ifrån att r. 1–6 bilda ett fullständigt namn, kan initialen ha varit **n** eller **h**, men något namn enligt dessa två alternativ och direkt svarande mot runföljden som sådan är icke känt. Med hänsyn till de ortografiska bristfälligheter, som oftare vidlåda namnen i runinskrifterna än övriga, mera schablonmässigt använda ord, vore det måhända tänkbart, att r. 1–6 avse kvinnonamnet *Heiðr*, som osammansatt namn litterärt belagt. Som andra led i sammansättningar har det brukats tämligen allmänt på västnordiskt område. En sammansättning med *-heiðr* vore icke heller utesluten i denna inskrift, för den händelse stenen varit längre och utrymmet medgivit en kort förled.